

CENTRAAL
MUSEUM
UTRECHT

Agnietenstraat 1
Maliebaan 42

december 1966

HET
KUNSTWERK
VAN DE
MAAND

*Het afgebeelde kunst-
werk is gedurende de
maand december ge-
exposeerd in de hal
van het Centraal
Museum, Agnieten-
straat 1. (Buslijn 8
en 11)*

Nicolaes Verhaer (1685-1750): H. Jozef met Christuskind, zilver, hoog 66,8 cm - 1715 of 1739.

Nicolaes Verhaer is een der bekendste utrechtse zilversmeden uit de 1e helft der 18e eeuw, wiens omvangrijk levenswerk in het Centraal Museum met verscheidene stukken is vertegenwoordigd. Een gehele zaal gevuld met zijn werk was op de tentoonstelling „Utrechts zilver” (herfst 1952) in het Centraal Museum te bewonderen.

Wanneer een utrechtse zilversmid in het gilde als meester werd opgenomen, werden zijn naam en het jaar van opname gegrift in een koperen plaat, die als ledenlijst dienst deed; zijn meesterteken werd vóór zijn naam ingeslagen. Luidens een dezer, in het Centraal Museum bewaarde platen, gebeurde dit voor Verhaer in 1710, en bestond zijn meesterteken uit drie ruiten in een gekroond schild. Het meesterteken werd ook op de door de kunstenaar vervaardigde werken aangebracht. Tijdens de gildetijd werden alle zilveren werkstukken van het stadsteken (voor Utrecht sinds 1712 tweemaal het wapen der stad) en van een jaarletter in alfabetische volgorde voorzien. Bij Z aangeland begon men opnieuw met de A, zodat dezelfde letter maar enkele malen per eeuw terugkeert. Ons zilveren beeld draagt de jaarletter D, wat in verband met Verhaers levensdata 1715 of 1739 kan betekenen. De eerste datum, sterfjaar van Lodewijk XIV van Frankrijk, legt het verband met de stijl waarin Verhaer zich uitdrukt: een beheerste, eer sobere vorm van barok. Daarin ligt een groot verschil met de onstuimige Italiaanse en Zuidnederlandse barokkunst. Echt barok zijn zeker de volle vormen in vloeiende bewegelijkheid en het schilderachtig spel van licht en schaduw. Het ornament zoals de in Jozef's mantel gedreven versiering, overwoekert de grote lijnen niet, maar mist de lichte speelsheid die het rococo, dat Verhaer tijdens zijn laatste jaren nog beleefde, ten toppunt zal voeren.

De heilige is hier geen gebogen grijsaard doch een fors, waardig man rijp van jaren die zorgzaam neerziet op het kind dat hij op de arm draagt want de kontrareformatie ziet de voedstervader eerbiediger, minder familiaar dan de late middeleeuwen. Het gaat de meester vooral om de geronde plasticiteit der koppen, de onpathetische innigheid van houding en gelaatsuitdrukking, het fraaie drijfwerk, dat aan het zilver tegelijk driedimensionaal beeldende en door het licht-en-schaduwspel schilderachtige effecten ontlokt. Sierlijke drapering en de zich daaronder duidelijk aftekenende anatomie der gestalten laten, kenmerkend Noordnederlands, Verhaer betrekkelijk onverschillig: men vergelijkte Zuidnederlandse barokheiligen, wier welgebouwd en slank lichaam mede door zwierige, dynamische gewaadbehandeling opwaarts schijnt te zweven!